



Granskning av gymnasiesärskolan i Botkyrka kommun

Revisionsrapport

Joakim Boström

Maj 2011

Innehållsförteckning

1. SAMMANFATTNING	3
2. INLEDNING	4
2.1. REVISIONSFRÅGA OCH KONTROLLMÅL.....	5
2.2. METOD OCH AVGRÄNSNING AV GRANSKNINGEN	5
3. ÖVERGRIPANDE OM GYMNASIESÄRSKOLAN I BOTKYRKA KOMMUN	6
4. GRANSKNINGSRESULTAT	7
4.1. FÖRDELNING AV RESURSER TILL VERKSAMHETEN.....	7
4.4. VERKSAMHETENS SYNlighet OCH STATUS (KVALITETSREDOVISNING MM)	10
4.5. UPPFÖLJNING OCH UTVÄRDERING AV RESULTAT (KUNSKAPSMÅL)	11
4.6. FÖREKOMST AV ÅTGÄRDSPROGRAM.....	12
4.7. ARBETSPLANER MED TYDLIG KOPPLING TILL SKOLPLANEN	12
4.8. HANTERING AV LOKALA KURSER	13
BILAGA	14

1. Sammanfattning

Efter vald avgränsning och genomförd granskning är vår sammanfattande bedömning att gymnasiesärskoleundervisningen i huvudsak bedrivs på ett ändamålsenligt sätt och med en tillräcklig kvalitet. Nedan utvecklas vår bedömning och i detta sammanhang lämnas även ett antal rekommendationer för att ytterligare utveckla verksamheten.

Fördelningen av resurser till gymnasiesärskolan är i paritet med verksamhetens behov och verksamheten uttrycker självt tillfredställelse med tilldelade resurser samt uppger en god träffsäkerhet i prognosarbetet. Vår bedömning är samtidigt att personaltätheten inom gymnasiesärskolan är tillfredsställande i förhållande till verksamhetens bedömning av elevernas behov.

Vår bedömning är samtidigt att det ökande antalet elever vid kommunens gymnasiesärskola är ett tecken på att verksamhetens synlighet och status successivt förbättras. I likhet med hur det förhåller sig i en majoritet av landets kommuner är de yrkesförberedande programmen vanligast i Botkyrka.

Vi konstaterar dock att undervisningen inom gymnasiesärskolan inte är integrerad med den reguljära gymnasieundervisningens samt att några initiativ inte planeras för att ytterligare integrera undervisningen. Däremot delar de båda verksamheterna ett antal utrymmen och forum för utbyten mellan eleverna finns. Enheten genomför en tillfredställande uppföljning av undervisningens resultat. Vad gäller återkoppling av denna uppföljning till nämnden tycks dessa rutiner dock ännu inte ha fastlagts. Vi bedömer också att förvaltningen bör ta ett större ansvar vad gäller att styra rutinerna för uppföljningen.

Vi bedömer att det finns en koppling mellan den gemensamma arbetsplanen för gymnasie- och gymnasiesärskolan, med kommunens skolplan. Däremot saknas i skolplanen specifika skrivningar som avser gymnasiesärskolan.

Vi har enligt ovan kunnat konstatera att gymnasiesärskolan i Botkyrka kommun i allt väsentligt bedriver en verksamhet som fungerar på ett tillfredställande sätt. Under granskningsarbetet har emellertid identifierats några utvecklingsområden, varför vi lämnar följande rekommendationer:

- Att rutiner för uppföljning och återkoppling mellan verksamhet och nämnd etableras
- Att verksamheten vidtar ytterligare ansträngningar vad gäller att rekrytera rätt kompetenser
- Att nämnden uttalar ett principiellt ställningstagande kring i vilken utsträckning man önskar integrera gymnasiesärskolan med den reguljära gymnasieskolan vid S:t Botvids gymnasium.

2. Inledning

PwC har fått i uppdrag av de förtroendevalda revisorerna i Botkyrka kommun att granska gymnasiesärskolan inom kommunens utbildningsverksamhet.

Alla svenska kommuner är skyldiga att erbjuda utbildning i gymnasiesärskolan under fyra år. Gymnasiesärskolan är till för ungdomar med en utvecklingsstörning efter avslutad grundskola eller träningskola.

Gymnasiesärskolan har samma läroplan (Lpf94) som gymnasieskolan men i skollagen finns allmänna bestämmelser om gymnasiesärskolan. Vidare finns en förordning om gymnasiesärskolan (1994:741).

Gymnasiesärskolan erbjuder nationella, specialutformade och individuella program. Det finns åtta nationella program. För de elever som inte kan eller vill gå på ett nationellt program finns två individuella program. De olika programmen är främst inriktade på yrkesförberedelser. På nationella och specialutformade program läser eleverna kärnämnen och karaktärsämnen.

Inom gymnasiesärskolan erbjuds även individuella program i form av yrkesträning och verksamhetsträning. Yrkesträningen förbereder eleverna på olika sätt för vuxenlivet. De lär sig använda sina teoretiska kunskaper i vardagen och får lära sig utföra praktiska sysslor, som de har nytta av i både vardagslivet och i ett framtida arbete.

2.1. Revisionsfråga och kontrollmål

Revisionsfråga:

Fungerar särskoleverksamheten på ett ändamålsenligt sätt avseende styrning, uppföljning och kontroll?

Kontrollmål:

- Fördelning av resurser till verksamheten
- Personaltätheten och kompetens kontra elevernas behov
- Integration av verksamheten inom den ordinarie gymnasieskolan
- Verksamhetens synlighet och status (kvalitetsredovisning mm)
- Uppföljning och utvärdering av resultat (kunskapsmål)
- Förekomst av åtgärdsprogram
- Arbetsplaner med tydlig koppling till skolplanen
- Hantering av lokala kurser

2.2. Metod och avgränsning av granskningen

Granskningen har genomförts genom intervjuer och dokumentgranskning. Förvaltningschefen och verksamhetschefen samt rektorn för gymnasiesärskolan har intervjuats och centrala styrdokument har granskats. Ett antal nyckeltal för verksamheten presenteras och kommenteras även.

3. Övergripande om gymnasiesärskolan i Botkyrka kommun

Gymnasiesärskolan är en del av den reguljära gymnasieundervisningen och sorterade fram till årsskiftet 2010/2011 under kommunens Utbildnings- och arbetsmarknadsnämnd. Efter en omorganisation sorterar både gymnasieskolan och gymnasiesärskolan nu mer under den renodlade utbildningsnämnden.

Gymnasiesärskoleverksamheten bedrivs i anslutning till S:t Botvids gymnasium i den norra kommundelen.

I Botkyrka fanns under år 2010 närmare 112 elever som var i behov av särskoleundervisning på gymnasienivå. Detta var en ökning från föregående år med ca 8 elever. I kommunens verksamhet finns dock endast 82 elever vilket förklaras av utbytet med andra kommuner i länet. Kommunen tar emot ett antal gymnasiesärskoleelever från grannkommuner (under 2010: 17st) samtidigt som ett antal botkyrka elever går i gymnasiesärskola i annan kommun eller fristående skola (under 2010: 47 st). Detta innebär att Botkyrka har ett nettounderskott av gymnasiesärskoleelever, vilket framgår av tabell 1 nedan.

Tabell 1: Budget och utfall: volymtal 2007-2010

Nyckeltal	Bokslut 2007	Bokslut 2008	Utfall 2009	Budget 2010	Utfall 2010
Elever i kommunens skolor	71	71	76	84	82
Elever i andra kommuner	44	44	46	47	47
Elever från andra kommuner	19	18	18	21	17
Totalt Botkyrka elever	96	97	104	110	112

Av sammanställningen ovan ser vi att antalet elever i behov av gymnasiesärskoleundervisning i Botkyrka kommun konstant ökat under de senaste åren (+ 16 % mellan åren 2007-2010). Även prognosen för år 2011 ger vid handen att en fortsatt volymökning förväntas.

4. Granskningsresultat

I detta avsnitt redovisas granskningsresultaten i enlighet med de kontrollmål som ställts upp för granskningen. Redovisningen för respektive kontrollmål inleds med en beskrivning av de iakttagelser eller resultat vi funnit under granskningsarbetet och avslutas med en bedömning av huruvida vi uppfattar att kontrollmålet uppfyllts.

4.1. Fördelning av resurser till verksamheten

Av kommunens uppgifter framgår att gymnasiesärskolan budgeterats 27 mnkr för år 2010. Utfallet visar att verksamheten vid årets slut bedrivit verksamheten inom budgetens ramar med ett utfall på 26 mnkr. Detta framgår av tabell 2 nedan.

Tabell 2: Ekonomi för gymnasiesärskolan 2010

S:t Botvids Gymnasium Tkr	Budget 2010	Utfall 2010
Särskola inkl fritis inkl transporter	14 762	13 174
Externa platser särskolan inkl transporter	13 720	16 435
Ersättning int särskolan	-3 480	-3 564
Budget Särskolan	27 002	26 045

Budgettilldelningen baseras på hur många elever inom gymnasiesärskolan som kommunen beräknas få under året samt vilken volym verksamheten har möjlighet att hantera. För kostnadsberäkning används ett schablonbelopp per elev, en schablon som också varierar beroende på vilket program eleven väljer att gå. Dessa schablonbelopp redovisas i bilaga 1 i slutet av denna rapport.

För tillfället finns i kommunen prognoser fram till år 2015 vad gäller förväntat antal elever inom gymnasiesärskolan. Den parameter som potentiellt kan påverka prognostiseringens träffsäkerhet avsevärt, utgörs av inflyttningar av elever under verksamhetsåret med kostnadsdrivande behov. Sådan tillkomst av elever medför då oväntade kostnader. Utöver elevernas behov varierar också kostnaderna för platser inom de nationella programmen där verkstadsprogrammet exempelvis är dyrast och omvårdnadsprogrammet billigast.

Enligt uppgift är verksamheten tillfreds med rådande budgetramar och man anser att de prognoser som genereras är på samma gång tillförlitliga och ger ett bra underlag för beräkning av resursåtgången framledes för verksamheten. Detta bekräftas också av budgetutfallet för år 2010 vilket redovisas i tabell 2 ovan.

Verksamheten budgeteras för år 2011 för motsvarande kostnader som föregående år (ca 27 mnkr) vilket också detta ger en indikation om att verksamheten har en

relativt oföränderlig volymutveckling. Budgettram för år 2011 framgår av tabell 3 nedan.

Tabell 3: Budget för gymnasiesärskolan 2011

S:t Botvids gymnasium	Tkr
Särskola inkl fritis	12 582
Externa platser särskolan	15 500
Ersättning int särskolan	-3 000
Tillägg transporter särskolan	2 100
Budget sär	27 182

Prognosen för verksamhetens volymer för år 2011 visar samtidigt att man räknar med en tillkomst av elever under skolåret.

Tabell 4: Prognos för volymer 2011

Gymnasiesärskolan	Budget VT 2011	Budget HT 2011	Budget 2011 Snitt
Externa Sär elever	46	41	44
Elever Sär från andra kommuner	14	13	14
Särskola, gymnasiet (i kommunens skolor)	85	93	89
Totalt Botkyrka elever SÄR	117	121	119

Bedömning

Vår bedömning är att fördelningen av resurser till gymnasiesärskolan är i paritet med verksamhetens behov. Vi konstaterar samtidigt att verksamheten uttrycker tillfredsställelse med tilldelade resurser samt att man har en god träffsäkerhet i prognosarbetet.

4.2. Personaltäthet och kompetens kontra elevernas behov

Personaltätheten, ofta definierad som lärare (heltidstjänster) per 100 elever anses generellt vara av vikt för kvaliteten i undervisning. Inom gymnasiesärskolan arbetar i dagsläget 15,5 lärare per 100 elever. Detta innebär att det går motsvarande 6,53 elever per lärare. Inom gymnasiesärskolan i Botkyrka finns emellertid samtidigt lika många assistenter som lärare, vilket gör att "personaltätheten" motsvarar 30,5 lärare per 100 elever. Detta att jämföra med Huddinge kommun där man har 42,9 personal per 100 elever. Personaltätheten beror dels på vilka program som erbjuds och vilka elever (behov) man för tillfället har på skolan. (Huddinges högre personaltäthet beror bl.a. på att man har program för autistiska ungdomar vilket kräver en högre personaltäthet).

I Botkyrka kommun har man en stor andel lärare med specialpedagogisk utbildning i den reguljära gymnasieskolan dvs. ca en tredjedel. Enligt uppgift har gymnasiesärskoleverksamheten i rekryteringssammanhang upplevt svårigheter att finna behörig personal, vilket medfört att man vid rekryteringar utöver behöriga, även prioriterar personal med särskild erfarenhet av särskoleverksamhet. Det har under granskningen inte varit möjligt att avgöra exakt hur stor andel av lärarna inom gymnasiesärskolan som har behörighet men enligt uppgift skall detta gälla för majoriteten av pedagogerna.

Eftersom undervisningen i gymnasiesärskolan i stor utsträckning sker i praktiska ämnen är det enligt uppgift samtidigt svårt att exempelvis hitta en duktig "svarvare" som dessutom har pedagogisk utbildning.

Bedömning

Vår bedömning är att personaltätheten inom Botkyrka kommuns gymnasiesärskola är tillfredsställande i förhållande till verksamhetens bedömning av elevernas behov.

4.3. Integration av verksamheten inom den ordinarie gymnasieskolan

Verksamheten bedrivs i det s.k. Annexet, ett eget hus bredvid St: Botvids gymnasium i Hallunda. Gymnasiesärskolan är en relativt stor del av den totala verksamheten vid S:t Botvids gymnasium med ca 80 av ca 500 elever. Att särskoleverksamheten bedrivs i egna lokaler innebär att det inte sker någon undervisningsintegrering mellan särskolan och den reguljära gymnasieskolan.

Enligt uppgift har försök tidigare gjorts med att integrera vissa särskoleelever i den reguljära gymnasieundervisningen. Verksamheten har dock bedömt att undervisningen på gymnasiesär- resp. gymnasieskolan till sin karaktär skiljer sig allt för mycket åt och att vid försök att mixa elever har detta varit på gymnasiesärelevernas bekostnad. Av denna anledning har verksamheten medvetet inte arbetat för inkludering gällande själva undervisningen och för närvarande finns inte heller ambitioner om att integrera undervisningen ytterligare.

Skolan arbetar däremot för inkludering i gemensamma forum, gällande skoldemokrati (skolkonferens, elevråd, matråd, biblioteksråd). Skolan har också gemensamma utrymmen (såsom café, bibliotek, dramasal, bildsal, musikstudio, idrottshall och matsal). Utöver detta sker även gemensamma aktivitetsdagar (som idrottsdagar, kulturdagar och avslutningar) och ett antal av gymnasieskolans lärare har delar av sin tjänst i särskolan.

Bedömning

Vår bedömning är att gymnasiesärskolans undervisning inte är integrerad med den reguljära gymnasieundervisningen samt att inga initiativ tagits till att ytterligare integrera de båda verksamheterna. Den inkludering som i dagsläget sker utgörs främst av att verksamheterna har gemensamma utrymmen och har gemensamma elevforum.

4.4. Verksamhetens synlighet och status (kvalitetsredovisning mm)

I kommunens kvalitetsredovisning noteras ett ökat sökintresse (både inom och utom kommunen) för den egna kommunens gymnasiesärskola. I kvalitetsredovisningen förklaras detta av att man vid S:t Botvids gymnasium hållit en god kvalitet i sitt arbete vilket givit genomslag. Man noterar särskilt att t ex kommunmedborgare i södra Botkyrka blivit allt mer positiva till att

välja S:t Botvids gymnasium före särskolor placerade i andra kommuner. Detta är enligt kvalitetsredovisningen en anledning till det ständigt ökande antalet elever i skolan.

Bedömning

Vår bedömning är att det ökande antalet elever vid kommunens gymnasiesärskola är ett tecken på att verksamhetens synlighet och status successivt förbättras. Vår bedömning baseras på kommunens egna tolkningar, vilka framgår av kvalitetsredovisningen.

4.5. Uppföljning och utvärdering av resultat (kunskapsmål)

Den svenska särskolan har inte nationella prov av den typ som exempelvis genomförs inom den reguljära gymnasieskolan. I syfte att följa upp kunskapsmål har Botkyrka kommuns gymnasiesärskola istället utvecklat individuella utvecklingsplaner för varje enskild elev kring bl.a. kunskapsmål.

Generellt ges eleverna inte betyg utan istället sker en allmän bedömning av kunskapsutvecklingen för varje enskild elev. Detta sker vid uppföljningen av utvecklingsplanen vilket äger rum en gång per termin. Inom de nationella programmen sätts emellertid betyg efter att de fyra åren avklarats. Betygsskalan utgörs då av betygen g eller vg.

Vad gäller återkopplingen till ansvarig nämnd råder oklara rutiner för uppföljning av kvaliteten inom gymnasiesärskoleverksamheten. Det är i stor utsträckning enheten som håller återkopplingen och förvaltningens roll är i detta avseende begränsad. Utbildningsnämnden som är relativt nytillsatt begär i dagsläget inte någon återrapportering kring exempelvis kunskapsmål. Återrapporteringen består snarare i huvudsak av uppföljning av budget och volymsiffror.

Bedömning

Vår bedömning är att enheten genomför tillfredställande uppföljning av undervisningens resultat. Vad gäller återkoppling av denna uppföljning till nämnden tycks dessa rutiner ännu inte ha fastlagts, vilket vi bedömer som ett utvecklingsområde framgent. Vi bedömer också att förvaltningen bör ta ett större ansvar vad gäller att styra rutinerna för uppföljningen.

4.6. Förekomst av åtgärdsprogram

Under granskningsarbetet har vi tagit del av exempel på de individuella utvecklingsplaner vilka utarbetas för varje enskild elev inom kommunens gymnasiesärskola. Dessa utvecklingsplaner utformas speciellt med utgångspunkt i det utbildningsprogram som eleven läser och består av övergripande målsättningar samt specifika målsättningar inom respektive ämnesområde. Målsättningarna kompletteras även med uppföljningskriterier som avgör måluppfyllelsen.

Bedömning

Vår bedömning är att åtgärdsprogram förekommer i tillfredställande utsträckning genom att s.k. individuella utvecklingsplaner upprättas för varje enskild elev inom gymnasiesärskolan. Vi bedömer samtidigt att formen för dessa samt rutinerna för uppföljning av dessa är tillfredsställande.

4.7. Arbetsplaner med tydlig koppling till skolplanen

Enligt skollagen ska alla kommuner ha en skolplan antagen av kommunfullmäktige. Denna ska tydliggöra hur kommunens skolväsende är organiserat och vilka områden som kommunen prioriterar för att uppnå de nationella målen. I Botkyrkakommun utgörs skolplanen av samma dokument som nämndens olika ettårsplaner, dvs. ettårsplanen för förskola och grundskola, samt ettårsplanen för gymnasieskolan och vuxenutbildning. Vi har i vår genomgång av "Gymnasieverksamhetens mål och åtagande 2011" inte hittat några formuleringar som specifikt riktas mot gymnasiesärskolan.

Vi har också under granskningsarbetet tagit del av arbetsplan för S:t Botvids Gymnasium 2011. Denna arbetsplan är gemensam för den reguljära gymnasieverksamheten och gymnasiesärskoleverksamheten.

Bedömning

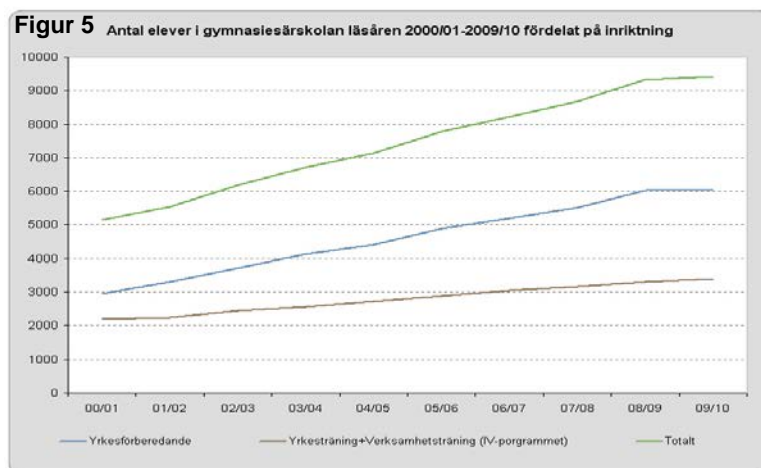
Vår bedömning är att det finns en koppling mellan den gemensamma arbetsplanen för gymnasieskolan och gymnasiesärskolan med kommunens skolplan. Däremot saknas i skolplanen specifika skrivningar som avser gymnasiesärskolan.

4.8. Hantering av lokala kurser

Det är sällan som en enskild kommun erbjuder sina elever samtliga nationella program inom gymnasiesärskolan. Ofta erbjuds vid sidan av dessa lokala kurs varianter. Gymnasiesärskolan i Botkyrka har fem olika program, ett nationellt program, två specialutformade program och två individuella program. För alla program gäller att en del av undervisningstiden ägnas åt teoretiska studier i anslutning till den praktiska utbildningen. På skolan finns också speciallokaler som är anpassade till de s.k. yrkesämnena.

Enligt uppgift försöker verksamheten att genom utbildningen nischa eleverna mot en möjlig arbetsmarknad. Detta görs framförallt genom utformningen av de program som erbjuds.

I figur 5 nedan illustreras antalet elever inom gymnasiesärskolan på nationelltplan som ingår i yrkesförberedande kurser. Figuren visar att på nationellt plan är antalet elever inom yrkesförberedande program nära på dubbelt så många som inom program med fokus på s.k. yrkesträning eller verksamhetsträning.



Bedömning

Vår bedömning är att verksamheten hittat en modell för vilka nationella program och vilka lokalt specialutformade program som efterfrågas av brukarna. Vår bedömning är att verksamheten i de fall det är realistiskt tar sikte mot en potentiell arbetsmarknad för eleverna och att denna målsättning styr verksamheten. I enlighet med hur det övergripande ser ut i landets övriga kommuner är de yrkesförberedande programmen vanligast i Botkyrka.

Bilaga

Botkyrka kommuns prislista för Gymnasiesärskolan 2011

Nationella och specialutformade program:	Kostnad/år
Estetiska programmet, ES:	201 062:-
Omvårdnadsprogrammet, SMSPO:	142 055:-
Fastighets- o industriprogrammet, SMFIP:	246 956:-
Handelsprogrammet, HP:	186 857:-
Individuella program:	260 070:-
Natur, miljö o hantverk, IVNMH	
IV allmän, individanpassad	
Verksamhetsträning och/med flerhandikapp:	448 020:-